

Ken jij je talent?

Jongeren over het belang van het ontdekken van hun talent

Inhoudsopgave

Samenvatting	p. 3
Talenten centraal	p. 4
Wat zie jij als talent?	p. 6
Wat zijn de voordelen van de aandacht voor talent?	p. 11
Gaat het op school en thuis over jouw talenten?	p. 13
Hoe kijk je naar jezelf en je mogelijkheden?	p. 16
Hoe maak jij keuzes?	p. 19
Welke tips heb jij voor docenten?	p. 21
En dan nu... aan de slag!	p. 23

Veel dank aan alle jongeren en ouders voor de fijne open gesprekken over hun visie op talent en hun ervaringen met het bespreken van talenten. De gesprekken hebben ons veel inzicht en inspiratie opgeleverd!

© Cindy van de Ven, Ven Leertrajecten, Utrecht, 2018

Tekst: Cindy van de Ven, Ven Leertrajecten, www.venleertrajecten.nl

Illustraties: Brigitte Heslenfeld, PlanetIB, www.planetb-illustraties.nl

Vormgeving: Tom Benders, BenderDTP

Samenvatting

Het kennen en inzetten van je talenten heeft een positief effect op je leven. Je hebt een positiever zelfbeeld, je bent gemotiveerder en kunt keuzes maken die bij je passen. Daarom is aandacht voor talent belangrijk, ook in het onderwijs.

Dit verslag geeft inspiratie voor scholen om talentgericht te werken. Deze inspiratie komt vooral vanuit de jongeren zelf. We zijn met hen in gesprek gegaan om een beeld te krijgen van waar ze staan en wat ze nodig hebben. Kennen zij hun talenten en kwaliteiten? Worden ze begeleid bij het ontdekken van hun talenten? Hebben jongeren vertrouwen in hun eigen mogelijkheden en maken ze keuzes die bij hen passen? Ook vroegen we de ouder(s) van enkele jongeren naar hun visie op de talentontwikkeling van hun kind.

Iedereen heeft talent; dat is de breed gedeelde mening, zowel onder de jongeren als de ouders. Maar wat talent nou eigenlijk is...? We vroegen de jongeren op de man af: wat zijn je talenten? Dit vonden ze een lastige vraag. Ze weten niet precies waar ze echt goed in zijn. Het woord 'talent' heeft ook veel lading. Ze denken al snel dat je opschept, als je over je talenten praat. Elkaars talenten benoemen vinden ze een stuk makkelijker!

'Het woord 'talent' is zo groot. Een talent is een aangeboren 'voorsprongetje', maar of ik die heb?'

Hoe lastig ze het ook vinden, de jongeren zien absoluut het nut in van het praten over hun talenten. Je leert jezelf beter kennen, vinden ze. Ze zijn zich er ook meer bewust van geworden dat je positief naar jezelf moet kijken en dat je jezelf mag zijn. Het kennen van je talenten vinden ze belangrijk, omdat je er zelfverzekerder van wordt en het helpt je om goede keuzes in je loopbaan te maken. Ook willen ze elkaars talenten leren kennen.

Talenten kunnen ontdekt worden door veel ervaringen op te doen en door van anderen te horen waar je goed in bent. Op school en thuis zijn talenten echter nauwelijks onderwerp van gesprek. Als erover wordt gepraat, blijft het oppervlakkig. Ook worden ervaringen van jongeren in allerlei contexten meestal niet geanalyseerd. Daarom zijn jongeren zich vaak weinig bewust van hun talenten.

De jongeren hebben vertrouwen in de toekomst. Ze zien hun mogelijkheden positief in. Maar soms laat het zelfvertrouwen te wensen over. En ook al weten ze dat fouten maken leerzaam is, toch piekeren sommige jongeren er flink over.

De keuze voor de school in het voortgezet onderwijs hebben de jongeren bewust gemaakt. Ze zijn hierbij ondersteund door hun ouders. De jongeren geven aan dat school geen actieve rol heeft in het begeleiden van jongeren bij keuzes binnen de opleiding en voor een vervolgopleiding. Ze hebben hier vaak wel behoefte aan.

School en ouders hebben een belangrijke taak in het ondersteunen van jongeren om hun talenten te ontdekken, te ontwikkelen en in te zetten. Het meest essentieel hierbij is oprechte interesse in de jongere. Kijk naar alle talenten en benader de jongere positief. En minstens zo belangrijk: ga ook op zoek naar je eigen talenten! Zo ervaar je zelf ook meer plezier en energie in wat je doet en geef je het goede voorbeeld aan de jongeren.

We hopen dat dit verslag je inspiratie geeft om op zoek te gaan naar de talenten van je leerlingen of studenten en die van jezelf. Dit bevordert het hele schoolklimaat, dus... aan de slag!

Cindy van de Ven
www.venleertrajecten.nl

Talenten centraal

Ga jij iedere dag fluitend naar je werk? Weet je waar je goed in bent en pak je vol zelfvertrouwen taken op? Kun je makkelijk keuzes maken, omdat je jezelf goed kent en heel goed weet wat jou drijft? Word je iedere dag voornamelijk geconfronteerd met je sterke kanten en krijg je bergen energie van alles wat je aanpakt?

Ja? Wauw, gefeliciteerd! Dan werk je echt vanuit je talenten. Dat is fantastisch! Maar vanzelfsprekend is het niet. Want lang niet iedereen kent zichzelf zo goed. En als mens zijn we van nature meer gericht op onze tekortkomingen dan op onze sterke kanten. In vroegere tijden was de mens vooral bezig met overleven, waarbij het vermijden of ontvluchten van gevaar voorop stond. De mens richtte zich dus op de negatieve kanten in het leven om te kunnen overleven. Dat zit er dus goed ingebakken en probeer het er maar eens uit te krijgen...

Toch is het meer dan de moeite waard ons te focussen op onze kwaliteiten en mogelijkheden. Mensen die hun talenten kennen en inzetten hebben een positiever zelfbeeld en ervaren een hogere mate van welbevinden. Zij zijn gemotiveerder, presteren beter en ze zijn beter in staat goede keuzes voor de toekomst te maken.

Het blijkt niet zo eenvoudig te zijn om je talenten te ontdekken, laat staan om ze gericht in te zetten. Signaleren blijkt vaak al lastig. Als je ergens goed in bent valt je dat vaak zelf niet zo op, omdat het zo vanzelf gaat. En als we vooral zijn gefocust op wat niet goed gaat, dan vergeten we te kijken naar wat wel lukt. Daarom kunnen we best wat hulp gebruiken bij het ontdekken, ontwikkelen en inzetten van onze talenten. En waarom dan niet al jong beginnen? Als je pas bij het zoeken naar een baan na gaat denken over wat je kwaliteiten en interesses eigenlijk zijn, is het vinden van die baan die uitstekend bij je past best lastig. Hoe eerder je jezelf leert kennen, hoe eerder je kunt profiteren van de voordelen daarvan. Dus laten we onze jeugd hier al bij ondersteunen. Jong geleerd is oud gedaan!

Talentgericht werken heeft vele voordelen

Dit verslag is bedoeld om jou - docent, mentor, school-directeur of andere onderwijsprofessional - inzicht te geven in de voordelen van talentgericht werken. Neem je de talenten van een leerling of student als uitgangspunt, dan helpt je dat om op een positieve manier te kijken naar zijn¹ ontwikkeling. Je kijkt vanuit de mogelijkheden van de jongere in plaats vanuit de beperkingen. Dit werkt motiverend voor de jongere. Hij voelt zich meer gezien en het zal zijn zelfvertrouwen stimuleren. En werk je zelf ook vanuit je talenten dan zul je met meer energie en motivatie je taken vervullen.

Beeld je maar eens in: Hoe zou het zijn als je leerlingen geconcentreerd en gemotiveerd in je les zitten? Als je de handvatten hebt om je leerlingen optimaal te ondersteunen in hun ontwikkeling? Als jij ontspannen en vol energie je werk kunt doen? Kun je je voorstellen dat dit de werkdruk vermindert? Voor de school betekent dit dat leerlingen minder vaak blijven zitten, minder vaak spijbelen of uitvallen en met betere resultaten de school verlaten. En dat docenten meer vanuit hun kracht werken en minder vatbaar zijn voor een burn-out. Dit verhoogt de kwaliteit van het onderwijs en het is gunstig voor het imago van de school. Zo wordt jouw school wel heel aantrekkelijk voor (toekomstige) leerlingen en hun ouders!

Jongeren aan het woord over het kennen van talent

In het onderwijs is de aandacht voor de individuele leerling in opkomst. Scholen maken stappen om meer maatwerk te leveren voor de leerling en realiseren zich steeds meer het belang van het erkennen van de kwaliteiten van iedere leerling. Tegelijkertijd worstelen ze met de vraag hoe ze dat nu eigenlijk kunnen realiseren. Er is veel literatuur voorhanden over talentgericht werken. We kunnen hieruit heel wat inspiratie opdoen voor hoe we met de jongeren aan de slag kunnen. Maar waar hebben de jongeren zelf behoefte aan?

1. Als we het in algemene zin over de jongere of de docent hebben, gebruiken we 'hij'. Je kunt hier ook 'zij' lezen.

Om inzicht te krijgen in wat jongeren nodig hebben om vanuit hun talenten te kunnen werken, zijn wij van Ven Leertrajecten op pad gegaan (aan het eind van dit verslag lees je meer over ons). We vroegen het diegenen die daar het beste antwoord op kunnen geven: de jongeren zelf! Maar al te vaak worden jongeren niet betrokken bij beslissingen die hen aangaan. Een gemiste kans, wat ons betreft. Dikwijls blijkt een aanpak niet te werken, omdat deze niet aansluit bij de behoeften van de jongeren. Daarom kiezen wij ervoor de jongeren altijd te raadplegen wanneer we willen bepalen hoe we hen het beste kunnen ondersteunen.

We gingen met de jongeren in gesprek over talenten. Kennen zij hun talenten en kwaliteiten? Begeleiden ouders en docenten de jongeren bij het ontdekken en inzetten van hun talenten? Hebben jongeren vertrouwen in hun eigen mogelijkheden en maken ze keuzes die bij hen passen? Wat helpt hen in het ontdekken van hun talenten?

Gesprekken met jongeren en ouders

De ervaringen en ideeën van de jongeren staan centraal in dit verslag. We voerden gesprekken met 23 jongeren - 14 meisjes en 9 jongens - in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. Deze jongeren zitten op vijf verschillende opleidingen, in het vmbo, havo, vwo en mbo. Sommige jongeren spraken we in groepjes; zij zijn klasgenoten van elkaar. Andere jongeren spraken we individueel.

We hebben van vier jongeren ook één of beide ouders gesproken, omdat ook hun visie voor scholen interessante informatie kan opleveren. De ouders spraken we apart van hun kinderen, omdat we het belangrijk vonden van ieder de eigen mening te horen.

De inzichten die we kregen vanuit de gesprekken met de jongeren en de ouders koppelen we aan het eind van iedere paragraaf aan de inzichten vanuit de literatuur. Zo komen we tot conclusies en adviezen voor de schoolpraktijk.

Verslag als inspiratie en gespreksstarter

Met dit verslag geven we je inzichten in het werken met en vanuit talenten. Dit verslag is geen wetenschappelijk onderzoek. Daarvoor is de steekproef te klein, dus we kunnen niet beweren dat de resultaten representatief zijn voor de hele Nederlandse jongerenbevolking. Toch zullen de bevindingen in dit verslag een goede inkijk geven in de visie van de jongeren op talent en de zelfkennis die ze hebben. We hopen dat je overtuigd raakt (of blijft) van het nut van aandacht voor talent en op deze plek inspiratie op zult doen om de jongeren te ondersteunen in het leren kennen van hun talent. Het verslag kan een aanzet zijn om het gesprek aan te gaan met je collega of manager over het verbeteren van het schoolklimaat vanuit talentgericht werken. We nodigen je van harte uit het verslag door te sturen naar anderen voor wie dit interessant kan zijn.

We wensen je veel leesplezier!

Wat zie jij als talent?

Heeft iedereen talent? Of is talent alleen weggelegd voor een kleine groep mensen die op tv en in het nieuws komen vanwege hun excellente prestaties, zoals topsporters en Nobelprijswinnaars? Wat is talent eigenlijk? Is het aangeboren of kun je talent later ontwikkelen? De jongeren en ouders geven hun visie. Ook vertellen de jongeren welke talenten zij zelf hebben en welke talenten ze bij elkaar zien.

Iedereen heeft talent

We kunnen concluderen dat zowel de jongeren als hun ouders ervan overtuigd zijn dat iedereen talent heeft. En dat hoeft niet iets 'groots' te zijn waar je beroemd mee wordt. 'Je hoeft geen Masterchef te zijn om een talent voor koken te hebben,' zoals een mbo-student het formuleerde. Je moet er alleen wel achter zien te komen wat het is. 'Mensen die denken dat ze geen talent hebben, hebben hun talent gewoon nog niet ontdekt,' stelde een vmbo-leerling vast.

Ook wij zijn ervan overtuigd dat iedereen talenten heeft. Iedereen heeft in aanleg eigenschappen die maken dat je ergens (in potentie) heel goed in bent. Wij vinden het van het grootste belang dat deze brede visie op talent wordt gehanteerd, en talent niet te zien als iets dat slechts voor een heel klein deel van de mensheid is weggelegd. Het besef dat je talenten hebt en het inzetten van deze talenten helpt je verder in het leven. En dat geldt voor iedereen!

Talent in aanleg aanwezig

Dat talent te maken heeft met iets dat al in je zit, daar zijn de meeste jongeren en ouders het wel over eens. Talent kun je ook ontwikkelen, vinden sommigen. Het moet gestimuleerd en geoefend worden. Er moet dan wel iets van aanleg aanwezig zijn. 'Je hebt de ingrediënten in je om tot iets te komen waarbij je bovengemiddeld kunt presteren ten opzichte van anderen,' zoals een vader het formuleert.

Zowel de jongeren als de ouders vinden dat talenten op allerlei vlakken kunnen liggen: wiskunde, pianospelen, sporten, lezen. Het kan volgens hen ook gaan om je persoonlijkheid, de eigenschappen die je hebt zoals creatief of behulpzaam zijn. Ze zijn er vaak niet helemaal over uit wanneer iets echt een talent is, of wanneer het een kwaliteit is. Talent zien ze dan als iets waar je in uitblinkt en een kwaliteit als iets waar je 'gewoon' goed in bent.

Wat naar boven kwam tijdens de gesprekken met jongeren en ouders is dat talent niet per se heel zichtbaar of meetbaar is. Als je goed bent in wiskunde is dat makkelijk te meten. Een antwoord is goed of fout. Ook prestaties tijdens het sporten zijn goed te beoordelen. Maar je persoonlijkheid, die is lastiger langs een meetlat te leggen.

In de literatuur zijn vele definities te vinden van talent. Belangrijk is naar ons idee de vaststelling dat talent in aanleg aanwezig is en dat het inzetten van je talenten onder de juiste omstandigheden maakt dat je ergens heel goed in bent. Dewulf e.a. (2018)² maken een onderscheid in 'talent' en 'talent in actie'. Talent is het potentieel om ergens heel succesvol in te zijn. Van 'talent in actie' wordt gesproken als je heel goed bent in een bepaalde activiteit, als het vanzelf gaat en je er energie en voldoening uithaalt. Als gesproken wordt over talent wordt vaak geduid op talent in actie: 'Zij is heel goed in hockeyen.' Interessant is echter om na te gaan wat maakt dat iemand daar goed in is; het onderliggende potentieel dus. Veel mensen zijn zich niet bewust van dit potentieel. Het gaat zo vanzelf dat het niet opvalt. Het is wel belangrijk te weten welk potentieel (talent) je hebt, want je kunt hier in veel verschillende situaties je voordeel mee doen.

2. Dewulf, L., Beschuyt, P. & Pronk, E. (2018). Ik kies voor mijn talent. Leuven: LannooCampus

Mijn talenten zijn...

In onze gesprekken met de jongeren hebben we ze aan het begin van het gesprek op de man af gevraagd: 'Wat zijn je talenten en je interesses?' Hierbij kregen ze geen gelegenheid met anderen te overleggen. De interpretatie van het begrip 'talent' hebben we aan de jongeren zelf overgelaten. We hebben voor deze opzet gekozen om een goed beeld te krijgen van wat ze zelf onder talenten verstaan. Ook kregen we door hun reacties al een idee of ze hun talenten en interesses gemakkelijk konden benoemen.

Nou, over dat laatste gesproken... Bij sommige jongeren leverde de vraag een schrikreactie op: grote ogen, een vragende blik, een benauwd lachje naar ons of ginnegappen naar elkaar. Maar anderen somden met schijnbaar gemak een lijstje op.

De jongeren zien vooral activiteiten die ze vaak en graag doen als hun talenten: voetballen, tekenen, dansen, paardrijden. Al twijfelen ze dan soms wel of het echt een talent is. Ook noemen ze cognitieve activiteiten als leren en onthouden. Jezelf goed kunnen uiten zien sommige jongeren ook als een talent van zichzelf. Verder noemden ze eigenschappen als creatief zijn, leergierig zijn en behulpzaam zijn.

Talenten en interesses komen vaak overeen: wat je leuk vindt kan je goed, en andersom. Daarnaast noemden de jongeren als interesses vrijetijdsbestedingen, zoals het afspreken met vrienden, op vakantie gaan en series kijken op Netflix. Ook hebben jongeren interesse in wat er om hen heen gebeurt in de wereld en in de geschiedenis.

'Sommige dingen doe je gewoon. Dan denk je niet: daar ben ik goed in.'

De jongeren die we individueel spraken, hebben we de kaarten van het Kwaliteitspel Plus³ voorgelegd, en gevraagd die kwaliteiten eruit te halen die ze het meest bij zichzelf vinden passen. Het ging ons hier niet om het verschil tussen 'kwaliteiten' en 'talenten'. De eigenschappen en gedragingen op de kwaliteitskaarten, zoals 'verantwoordelijk zijn' en 'recht op je doel afgaan', zou je wat ons betreft ook talenten kunnen noemen. Wij gebruikten de termen door elkaar. We wilden het

werken met de kaartjes vergelijken met het uit het hoofd benoemen van waar je goed in bent. Levert het werken met de kwaliteitskaarten nieuwe inzichten op in waar je goed in bent?

Het kiezen van de kwaliteiten die het best bij je passen was voor de ene jongere een makkie, voor de andere een crime. Een meisje bekeek de kaartjes vertwijfeld en zuchtte: 'Ik ben niet zo goed in kiezen, dat is één van mijn niet-kwaliteiten.' Uiteindelijk leverde deze opdracht de jongeren nieuwe inzichten op in hun eigen kwaliteiten. Sommige kwaliteiten hadden ze simpelweg niet als zodanig bij zichzelf opgemerkt, ze vallen niet op. 'Sommige dingen doe je gewoon. Dan denk je niet: daar ben ik goed in.'

Ook werden de jongeren door de kaarten aan het nadenken gezet over wat er verstaan wordt onder een specifieke kwaliteit. Je kunt op verschillende manieren creatief zijn: het kan zijn dat je mooie tekeningen kunt maken, maar het kan ook betrekking hebben op creatief denken. Je kunt ook doorschieten in de kwaliteit, bijvoorbeeld te precies zijn. Volgens sommige jongeren is dit het verschil met een talent. Je kunt niet té goed zijn in voetballen (al zal de tegenstander van Messi dat soms wel denken).

Duidelijk werd dat jongeren vaak niet goed weten wat hun talenten zijn. Ze noemen activiteiten op die ze graag doen en ook wel goed kunnen, maar is dat dan hun talent? Dat hangt ook samen met het niet weten wat talent nu eigenlijk precies is. Sommige jongeren noemden eigenschappen als hun talenten en leken best al wat zelfinzicht te hebben. Het werken met kaartjes waarop talenten (of kwaliteiten) genoemd staan, maakte het bedenken van en praten over eigenschappen die ze hebben in elk geval een stukje makkelijker dan wanneer ze het allemaal uit hun hoofd moeten bedenken. Belangrijk bij het werken met talenten is dat jongeren niet alleen de activiteiten kunnen benoemen waar ze goed in zijn, maar ook leren wat maakt dat ze daar goed in zijn. Dan leren ze zichzelf echt kennen.

3. Versie in eenvoudig Nederlands, Gerrickens & Verstege

Praten over talent: lastig!

Oef... het bedenken van je talenten is best lastig, vinden de jongeren. Het is niet iets waar je veel mee bezig bent. Je denkt er niet veel over na en je hebt het er met anderen ook nauwelijks over. Bovendien leg je zelf de focus veel meer op wat fout gaat, dan op wat goed gaat. Ook het benoemen van interesses is nog niet voor iedereen zo eenvoudig. Sommige jongeren weten niet goed van zichzelf wat ze nou écht leuk vinden.

En het uitspreken van je talenten ten overstaan van anderen, hoe is dat? Raar! Je wil toch vooral niet opschepperig of arrogant overkomen. En wat nou als je zelf vindt dat je een talent hebt, maar anderen vinden dat niet? En als je zegt dat je een talent hebt, moet je het ook gaan bewijzen. Help!

Het woord 'talent' heeft voor de jongeren een flinke lading. Zoals een student het onder woorden bracht: 'Het woord 'talent' is zo groot. Een talent is een aangeboren 'voorsprongetje', maar of ik die heb?' Daarom worden de dingen die de jongeren hebben opgeschreven soms wel als kwaliteit, maar niet per se als talent gezien. In de groepjes die we spraken benoemden enkele jongeren hun talenten helemaal niet. 'Ik heb wel een idee wat mijn talenten zijn, maar ik zou het niet opschrijven of zeggen. Omdat ik er zelf niet zeker van ben. Ik heb liever dat anderen het tegen mij zeggen, dan weet ik dat het zo is.' Maar niet altijd wordt het oordeel van een ander overgenomen: 'Anderen vinden dat ik talent heb, maar het is geen talent want ik kan het niet supergoed.'

Is het altijd opschepperij als je over je talenten praat? Nee, vinden de jongeren. In een gesprek waarin het nou eenmaal gaat over talenten, is het wel acceptabel om je talenten te noemen. De jongeren die we in groepjes spraken vonden niet van elkaar dat ze aan het opscheppen waren, toen ze hun talenten benoemden. Het klonk juist zelfverzekerd, vinden ze. En nuttig is het ook, want je kunt erover in gesprek gaan. Maar, iemand moet niet teveel over zijn talenten praten, dan wordt het eigendunk. En het is zeker niet gepast om plompverloren in een gesprek te zeggen: 'Waar ik heel goed in ben...!'

De jongeren voelen zich onwennig bij het bedenken en benoemen van hun eigen talenten. Ze doen het niet vaak en het wordt al snel als opschepperij gezien. Dat is niet zo gek. In de Nederlandse maatschappij heerst immers van oudsher een cultuur met denkbeelden als 'Steek je kop niet boven het maaiveld uit' en 'Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg'. En ook al is er steeds meer aandacht voor talenten, gangbaar is het nog niet en het zit niet ingebakken in ons doen en laten. Wij pleiten ervoor om talenten en interesses dagelijks onderwerp van gesprek te maken. Aandacht voor positieve dingen, wie wordt daar nou niet blij van?

Elkaars talenten benoemen is leuk!

In de gesprekken met de groepjes jongeren hebben we ze gevraagd een aantal kwaliteiten van één van de anderen op te schrijven, aan de hand van de kaarten van het Kwaliteitspel Plus. Ook hier hebben we in het midden gelaten of deze kwaliteiten ook als talenten gezien moeten worden.

Bij deze opdracht kwamen er geen vragende of onzekere blikken onze kant op. Dit vonden ze een makkelijker klusje. Nu hoeft je het tenminste niet over jezelf te hebben dus is het geen opscheppen, vonden ze. Wat niet wegneemt dat het best onwennig is. Want in het dagelijks leven overladen ze elkaar niet met complimentjes. Soms nog wel over het uiterlijk: 'Wat zit je haar mooi' of 'wat heb je een leuke trui aan.' Maar elkaars kwaliteiten noemen, dat gebeurt niet zo vaak. Ze vonden het leuk om te doen en het geeft een goed gevoel om een ander complimenten te geven.

Het ontvangen van de complimenten ging meestal gepaard met een verlegen lachje. Ze vonden het fijn om te horen welke kwaliteiten een ander hen toedicht, want ze horen het niet zo vaak. En soms leverde het een inzicht op dat ze zelf nog niet hadden. Zelfs jongeren die in het dagelijks leven nogal eens botsen, konden met gemak een aantal kwaliteiten van de ander benoemen.

Duidelijk is dat er een positieve werking uitgaat van het benoemen van elkaars kwaliteiten. Fijn om te zeggen, fijn om te horen. Je krijgt beter zicht op jezelf en je leert de positieve kanten van een ander te zien, ook al is diegene niet je beste vriend. Wat zou er gebeuren als we ons in het dagelijks leven allemaal wat meer focussen op elkaars kwaliteiten? Zouden we dan wat meer begrip voor elkaar kunnen opbrengen en de ander in een positiever daglicht kunnen zien? Wij denken van wel.

Ik ken mezelf nog niet zo goed

'Ken je jezelf al goed?' vroegen we de jongeren. 'Nee,' was het eensgezinde antwoord. 'Er zijn vast nog wel talenten die we nog niet tegengekomen zijn.' En daar komen ze nog wel achter, denken ze, door veel verschillende dingen te doen.

Ouders hebben het idee dat ze wel goed zicht hebben op de talenten van hun kind, al onderkennen ze ook dat er vast nog meer talenten te ontdekken zijn. Ze noemen gemakkelijk de talenten van hun kinderen op. Hier zit behoorlijk wat overlap in met de talenten die hun kinderen zelf noemen. Ouders hebben er ook aanvullingen op. Het gaat dan meestal om eigenschappen die een jongere van zichzelf misschien niet zo snel herkent als een kwaliteit, zoals talig zijn, trouw zijn in vriendschappen, integer zijn, studievaardigheden hebben en zelfreflectie kunnen toepassen.

Het is ook de kunst iets goeds te zien in de kanten van je kind die je makkelijk als negatief bestempelt, aldus een moeder. Als je kind zich niet aan zijn planning houdt en zich daar niet druk om maakt, kun je het niet gestrest zijn als een kwaliteit zien.

Wij denken, net als de jongeren zelf, dat ze nog veel te leren hebben over wie ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen. Dat is ook logisch: ze zijn nog jong en hebben beperkte levenservaring. In de loop van hun leven doen ze vanzelf meer ervaringen op en naarmate ze ouder worden krijgen ze meer zelfinzicht. Wel vinden wij dat de school, net als de ouders, een belangrijke taak heeft in het actief begeleiden en stimuleren van jongeren om ze hun talenten, kwaliteiten en interesses te laten ontdekken en in te zetten. Dat versnelt het proces en vergroot de kans dat talenten ontdekt worden. Met alle positieve gevolgen voor zelfvertrouwen en motivatie van dien.

Talenten ontdekken door veel ervaringen op te doen

In de loop van je leven kom je je talenten vanzelf wel tegen door veel nieuwe dingen te doen, denken de jongeren. Of door met iemand mee te kijken, bijvoorbeeld bij het beoefenen van een sport. Verder helpt het enorm als anderen zeggen dat je iets goed kan. 'Waar ik meestal aan merk dat ik een talent heb, is dat iemand anders het vertelt. Vooral op sociaal gebied kom ik er alleen achter als iemand anders het zegt.' Anderen kunnen dus kwaliteiten in je zien die je zelf niet ziet. En andersom geldt het ook, vinden de jongeren: je kunt zelf wel denken dat je ergens goed in bent, maar als anderen dat niet vinden, dan is dat waarschijnlijk niet zo.

Ouders geven aan dat ze talenten bij hun kinderen ontdekken als ze merken dat ze iets beter kunnen dan andere kinderen. Ook levert het hen veel informatie op als de mentor aangeeft welke kwaliteiten hij of zij ziet in hun kind.

Het opdoen van veel verschillende ervaringen wordt vaak gestimuleerd door de ouders. Ze brengen hun kinderen in contact met verschillende contexten. Bij één gezin heeft de moeder een stichting op de Filippijnen, waar ze haar zoon ook mee naar toe heeft genomen. Maar zo ver weg hoeft het natuurlijk niet te zijn, dichtbij huis is er ook veel te zien en te ontdekken. Zo noemen de ouders activiteiten als een wandeling door het bos, een bezoek aan een kasteel en het kijken van programma's op tv.

Dat betekent natuurlijk niet dat een jongere automatisch de interesses van een volwassene overneemt. Een moeder vertelde gefrustreerd over de pogingen van haar en haar man hun zoon te motiveren voor allerlei zaken waarvan zij dachten dat het interessant voor hem zou zijn: klussen, programmeren, een muziekinstrument bespelen. Maar dat had weinig effect. 'Elke keer denk ik 'dat is leuk, dan gaat er misschien een vonkje aan.' Maar nee, hij wil gewoon een beetje hangen.'

Het opdoen van ervaringen in allerlei verschillende contexten helpt de jongeren hun talenten te ontdekken. Dat kan via gevarieerde opdrachten en activiteiten, binnen én buiten de school. Als volwassene kun je jongeren stimuleren kennis te maken met werelden die ze nog niet kennen. Ga ook na waar hun eigen interesse naar uitgaat. Om dan echt talenten te ontdekken, is het nodig om de jongere te observeren, zijn ervaringen te bespreken en talenten te benoemen.

'Elke keer denk ik 'dat is leuk, dan gaat er misschien een vonkje aan.' Maar nee, hij wil gewoon een beetje hangen.'

Wat zijn de voordelen van de aandacht voor talent?

Dat wij de voordelen van het ontdekken, ontwikkelen en inzetten van talenten zien is wel duidelijk. Maar zien de jongeren er eigenlijk het nut van in? Daar waren we erg nieuwsgierig naar.

Ken je talent!

Zien de jongeren het nut in van het kennen van hun talenten? Daar zijn ze heel duidelijk in: jazekeer! Je wordt er zelfverzekerder van. Ze vinden het ook van belang voor hun loopbaan. Je moet weten wat je sterke kanten zijn en wat je leuk vindt, als je keuzes maakt voor vervolgopleiding en werk. Het kennen van je talenten helpt je om een plan uit te stippelen om je doelen te bereiken. Ook is het handig om zelf rekening te kunnen houden met waar je wel en niet goed in bent, zodat je weet wat je wel en beter niet kunt aangaan. Daarbij is het belangrijk ook aan anderen te laten weten wat je kwaliteiten zijn, zodat je op de juiste plek ingezet kunt worden. Het kennen van elkaars talenten zorgt ervoor dat je elkaar beter leert kennen en ook dat vinden jongeren een voordeel.

Zoals aan het begin van dit verslag al beschreven: het kennen van je talenten levert veel persoonlijke voordelen op. Meer zelfvertrouwen, meer motivatie, meer energie, betere prestaties, beter in staat om keuzes te maken. Daarbij is het belangrijk je talenten niet alleen te kennen, maar ook in te zetten. Maar niet alleen op persoonlijk niveau zijn de voordelen evident. Wat zou het betekenen voor de maatschappij, als we allemaal vanuit onze talenten zouden leven en werken? Wat dacht je van betere samenwerking tussen mensen, betere werksfeer, verhoging van productiviteit, minder schooluitval van jongeren, minder burn-out van jongeren en volwassenen. Best de moeite waard!

Praat over je talenten

De jongeren vonden het gesprek leuk, interessant en soms verrassend. 'Iedereen van mijn leeftijd vindt het wel fijn om over zijn kwaliteiten te praten,' merkte een jongen op. 'Je kunt nu zeggen wat je vindt' en 'je leert jezelf beter kennen' geven andere jongeren aan. 'Ik weet nu niet echt wat ik later wil worden, zo'n oefening helpt er wel bij.'

Ook kregen de jongeren het besef dat het belangrijk is positief naar jezelf te kijken en ze realiseerden zich door het gesprek meer dat je jezelf mag zijn. 'Je moet ook aan jezelf denken. Ik ben zelf ook ergens goed in, dat geldt niet alleen voor anderen.' Een andere jongere formuleerde het zo: 'Dat je niet te bescheiden hoeft te zijn, dat je best over jezelf mag geloven en het ook mag uitspreken dat je ergens goed in bent.' Want anderen denken helemaal niet zo snel van jou dat je opschept. Dat denk je vooral zelf, vinden ze.

De jongeren worden door het gesprek aangezet om meer na te denken over de keuzes die ze moeten maken. 'Ik denk dat ik nu, als ik een keuze moet maken, eerder aan mijn talenten denk dan vóór het gesprek,' gaf een jongen aan. Het zou ook fijn zijn om te weten wat je verder kunt met je talenten. En dan niet alleen binnen school, maar ook daarbuiten. Sommige jongeren halen uit het gesprek aandachtspunten om zichzelf te verbeteren. Het praten over je talenten maakt ook duidelijker wat je nog niet zo goed kan en wat je nog kan leren. En dat kan dan meer geoefend worden.

Het werken met de kwaliteitskaarten heeft de jongeren doen realiseren dat ze meer talenten (of kwaliteiten) hebben dan ze dachten. 'Er gaat wel iets voor je open. Je denkt terug: oh, ik heb best wel veel talenten.'

Wat de jongeren die wij in groepjes spraken als zeer waardevol hebben ervaren is dat je dingen van elkaar te weten komt die je eerst niet wist, zoals interesses en meningen. Je leert elkaar dus beter kennen en daar is bij de leerlingen best behoefte aan. Verder is het interessant om van anderen te horen hoe ze over je denken. Dat kan anders zijn dan je zelf dacht. Een eigenschap die je van jezelf negatief vindt, kan iemand anders juist als positief zien. Ook spraken enkele leerlingen de behoefte uit met mensen met dezelfde kwaliteiten en interesses ergens naar toe kunnen werken.

Een paar leerlingen van een vmbo-school, met wie wij een paar weken later het gesprek evalueerden, spraken zelfs over een effect van het gesprek op hun zelfvertrouwen. Zo durfde een leerling meer in het openbaar te zingen. 'Het maakt niet meer uit of iemand het leuk vindt wat ik doe. Het gaat om hoe ik ben, niet om hoe iemand anders me ziet.' Een andere leerling beoefent korfbal en meldde dat ze altijd dacht dat anderen haar niet zo goed vonden. Maar sinds ons gesprek heeft ze meer zelfvertrouwen en ze wist zelfs twee keer te scoren.

'Het maakt niet meer uit of iemand het leuk vindt wat ik doe. Het gaat om hoe ik ben, niet om hoe iemand anders me ziet.'

De jongeren antwoordden bijna allemaal met een volmondig 'ja' op de vraag of ze dit soort gesprekken over talenten en interesses vaker zouden willen voeren. Talenten zouden vaker besproken kunnen worden in mentorgesprekken, zodat de mentor de leerling beter leert kennen. Ook het werken met de kwaliteitskaarten in de klas wordt als waardevol gezien. En dat is het meest interessant als je werkt met leerlingen die je nog niet zo goed kent, want dan leer je elkaar beter kennen, zeiden de jongeren. Ze vinden dat een docent meer rekening kan houden met de leerlingen als hij weet waar hun kwaliteiten en interesses liggen. Voor enkele leerlingen hoeft het verder bespreken van hun talenten niet zo nodig. Bij hen leefde soms toch nog het idee dat het teveel neigt naar opschepperij.

De uitspraken van de jongeren geven heel mooi weer waarom het nuttig is om over je talenten te praten. Ze ervaren het als prettige aandacht en slechts dit ene gesprek met ons leverde hen al meer bewustwording over het belang van het kennen van je talenten, inzicht in zichzelf en zelfs zelfvertrouwen op. En nog een belangrijk voordeel: ze leren elkaar beter kennen. Als één gesprek al zulke voordelen biedt, welke resultaten kunnen we dan behalen als er structureel aandacht voor is?

Gaat het op school en thuis over jouw talenten?

Wij zijn benieuwd in hoeverre talenten onderwerp van gesprek zijn, thuis en op school, en of talenten gezien worden. De onwennigheid van de jongeren met het thema die in het vorige hoofdstuk naar voren kwam geeft al een beetje een idee... We zoomen hier verder in op de vraag welke aandacht er op school en thuis is voor de talenten van de jongeren.

Talentgesprekken op school: een zeldzaam fenomeen

Op de scholen in het voortgezet onderwijs en het mbo waar wij geweest zijn geeft onderwijsgevend of -ondersteunend personeel zelf aan dat ze nog niet voldoende aandacht besteden aan de talenten van de leerlingen en studenten. De jongeren die wij op deze scholen gesproken hebben zijn het hiermee eens: er wordt weinig gepraat over 'wie ben ik, wat wil ik en wat kan ik' en dat mag best wat meer, vinden zij. Op sommige scholen wordt hier wel over gesproken in het kader van Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB), maar dat gebeurt daar niet diepgaand. En het hangt ook nog af van wie de docent of mentor is: de één heeft er meer aandacht voor dan de ander.

Ook uit de gesprekken die we voerden met jongeren die naar andere scholen gaan in het voortgezet onderwijs en hun ouders kwam naar voren dat de talenten en interesses van de jongeren op school vaak niet expliciet besproken worden. Er zou meer aandacht mogen zijn voor interesses en talenten door jongeren te leren op zichzelf te reflecteren, vinden sommige ouders. Zo worden ze zich bewuster van hoe ze dingen aanpakken, leren ze waar ze goed in zijn en wat er beter kan.

Soms komt in een individueel gesprek van een leerling of student met de mentor ter sprake 'wat vind je leuk en wat wil je ermee gaan doen?'. Maar dit wordt dan niet verder uitgediept. In de gesprekken die ouders enkele keren per jaar met de mentor hebben horen zij van de mentor wel waar hun kind goed in is. Dat is overwegend gerelateerd aan de vakken - in dit vak ben

je goed, in dat vak wat minder - en het wordt meestal besproken aan de hand van de cijferlijst. Als een leerling goede cijfers heeft, is het gesprek vaak kort. Zo vertelde een moeder: 'Ik heb één keer gesproken met de mentor, toen keek hij alleen maar op het lijstje met cijfers. En dan zitten ze verbaasd te kijken van 'goh wat doe je hier, want het gaat allemaal goed'. Maar ik wil graag weten hoe mijn dochter straks een keuze gaat maken en hoe ze erachter komt wat ze echt wil.'

De ouders die wij spraken zijn over het algemeen best tevreden met de aandacht die er op school is voor hun kind. School denkt mee als het kind of de ouder aankaart dat er iets extra's nodig is. Wel vragen sommige ouders zich af of alle leerlingen goed gezien worden. Praat de mentor wel met alle leerlingen? Als een kind zelf niet meldt dat hij ergens tegenaan loopt, ziet de docent of mentor dat dan wel? Doen docenten wel genoeg voor de leerlingen die het curriculum zonder veel moeite doorlopen? 'Kinderen die goed gaan, daar wordt niet over nagedacht om die een stapje verder te helpen,' aldus een moeder. En worden wel alle talenten gezien? Dus niet alleen die talenten die makkelijk zichtbaar zijn, zoals goed kunnen presenteren?

In het onderwijs is nog weinig expliciete aandacht voor het ontdekken, ontwikkelen en inzetten van talenten. Sommige talenten worden makkelijker gesignaleerd dan andere. Daarom zou het goed zijn als scholen werken met overzichten van een breed scala aan talenten die alle gebieden beslaan, zoals het cognitieve, sociale, muzikale en fysieke domein. Kijk daarbij verder dan alleen de cijfers en de vakken. Maak ook gebruik van de ervaringen van de ouders met de jongere. Op school laat de jongere mogelijk andere talenten zien, en in andere situaties, dan thuis. Bespreek dit samen met de jongere en laat de jongere zelf een belangrijke rol hebben in het gesprek. Praat met de jongere niet alleen over talenten in het kader van zijn toekomstige loopbaan. Laat jongeren hun talenten ontdekken zonder dat ze de druk voelen te moeten weten wat ze hier later mee gaan doen. Begin daarom niet pas als de jongere voor keuzes voor vervolgopleiding of werk staat.

Talenten ontdekken door gevarieerde opdrachten

Het praten over talenten is één manier om met talenten bezig te zijn. Ook door de manier waarop het onderwijs is vormgegeven kunnen talenten ontdekt en benut worden. Zo werken de jongeren op sommige scholen vaak in groepjes samen en bij de rolverdeling wordt rekening gehouden met ieders sterke kanten. De leerlingen kunnen dan zelf kiezen welke rol ze vervullen.

Ook geven docenten hun leerlingen soms de keuze tussen verschillende opdrachten. Hiermee kan een leerling zelf bedenken wat hij het meest interessant vindt of waar hij goed in is. Wanneer een docent gebruik maakt van gevarieerde werkvormen, kan een leerling aangesproken worden op zijn talenten, zelfs als het vak niet zijn sterkste kant is. Zo vertelde een moeder dat haar zoon moeite heeft met de talen, maar in een opdracht bij het vak Duits waarbij de leerlingen een video moesten maken kon hij zijn talent in presenteren wel kwijt. En dat motiveert.

Scholen hebben soms ook extra aanbod buiten het reguliere onderwijs om, zoals kunst, zingen en sporten. De leerlingen kunnen zelf kiezen of ze hieraan willen deelnemen. Het nadeel is volgens een moeder dat het te vrijblijvend is. Als een leerling er niet aan deelneemt, mist hij de voordelen die deze activiteiten voor zijn ontwikkeling kunnen hebben.

Het bieden van een variatie aan werkvormen en opdrachten is een goede manier om de talenten van leerlingen naar boven te halen en tot hun recht te laten komen. De leerlingen zelf een keuze laten maken in de aanpak heeft als voordeel dat ze ervoor kunnen kiezen hun talenten in te zetten en hun interesses te volgen. Het risico is wel dat een leerling alleen maar kiest voor dat wat hij al kent of kan en nieuwe uitdagingen uit de weg gaat. Zo kunnen talenten die ze zelf niet vermoeden verborgen blijven. Daarom denken wij dat het verstandig is dat docenten de leerlingen ondersteunen bij het maken van keuzes. Stimuleer ze om de ene keer te kiezen voor iets waar ze goed in zijn, om hun talenten in te zetten of verder te ontwikkelen en de andere keer voor iets wat ze nog niet goed kunnen. Hiermee doen ze brede ervaringen op en kunnen ze nieuwe talenten ontdekken. Reflecteer samen met de leerling op de ervaringen. Vraag niet alleen: 'Wat vond je leuk?' of 'Wat kan je goed?' maar analyseer de ervaringen samen met de leerling zodat hij een dieper inzicht in de eigen kwaliteiten en interesses krijgt.

Thuis is talent nauwelijks onderwerp van gesprek

Thuis, in het gezin, praten jongeren nauwelijks over hun talenten en interesses met hun ouders, horen wij van beide partijen. Meestal gebeurt het aan de hand van een situatie, niet *out of the blue*. En dan gaat het in de meeste gevallen niet verder dan een vraag of opmerking van een ouder in de trant van 'wat vind je leuk om te doen?' of 'dat heb je goed gedaan'. Ze gaan er niet verder op door met hun kind.

Een jongere vertelde dat haar vader wel eens vraagt: 'Wat zou je beter willen kunnen? Misschien kunnen we iets voor je doen.' Hij vindt dat je een talent moet laten zien, want anders kom je nergens. Waarom zou je geen gebruik maken van je talent, want dat is wat je het beste kan. 'Mijn vader zegt 'Je gaat iets anders niet beter kunnen dan jouw talent'.'

Het geven en krijgen van complimenten komt volgens de leerlingen thuis ook niet zo vaak voor. De leerlingen krijgen wel eens complimenten als 'je maakt goede tekeningen' van hun ouders. 'Maar het zou wel fijner zijn als ze dat soort dingen zeggen als je een slecht rapport hebt,' merkte een jongere op, 'want dan gaat het ineens alleen maar over de mobieltjes, het ligt allemaal aan de telefoon.'

Verschillende ouders benoemen dat ze, op momenten dat het niet zo goed gaat met hun kind, juist benadrukken wat er wel goed gaat. Een moeder zegt dat ze haar dochter wel eens de hemel in prijst over wat ze goed doet, als die negatief over zichzelf denkt. Maar dat helpt naar eigen zeggen niet, want haar dochter zegt dan: 'Je bent mijn moeder, dus t urlijk vind je dat.'

Ouders kunnen veel betekenen in het talentontwikkelingsproces van hun kind. Ze kunnen talenten op verschillende manieren bespreekbaar maken, bijvoorbeeld in spelvorm met kwaliteitskaarten. Ook door op een andere manier met hun kind in gesprek te gaan kunnen talenten ontdekt worden. In plaats van alleen te vragen 'Hoe was het op school?' kunnen ze vragen stellen als: 'Op welk moment had je het gevoel dat alles vanzelf ging? Wat was je toen aan het doen?' Door wat dieper door te vragen op ervaringen die hun kind opdoet en door ook de eigen talenten bespreekbaar te maken, kunnen ze hun kind laten zien hoe belangrijk  n leuk het is om met talenten bezig te zijn. Ga als docent of mentor in gesprek met ouders en bespreek samen hoe jullie de talenten van de jongere naar boven kunnen halen.

Hoe kijk je naar jezelf en je mogelijkheden?

Belangrijk in de ontwikkeling van de jongere is zijn kijk op zichzelf en zijn toekomst. Wat wil hij graag bereiken en heeft hij vertrouwen in zijn eigen kunnen en de toekomst? Of zijn er negatieve overtuigingen die een stoorzender vormen? Kun je het van jezelf accepteren dat je fouten maakt? We voerden een open gesprek met de jongeren hierover.

Mijn droom? Een baan en een gezin

Welke doelen hebben de jongeren in hun leven? Waar dromen ze van? De jongeren zien als doel in hun leven vooral het hebben van een goede en leuke baan, een gezin en goede vrienden. Sommige jongeren hebben al een duidelijk idee van hun toekomstige loopbaan: dierenarts, professioneel danser of eigenaar van een schoenenwinkel. Sommige jongeren hebben al duidelijke interesses, maar houden nog allerlei opties open. En anderen hebben nog geen idee. De studenten van 17 en 18 jaar die wij spraken willen graag, voordat ze zich settelen in een vaste baan en kinderen krijgen, nog dromen waarmaken, zoals het maken van mooie reizen.

Hoe kijken jongeren aan tegen hun eigen mogelijkheden? Hebben ze vertrouwen in de toekomst? Ja hoor, best wel. Ze hebben er vertrouwen in dat ze kunnen bereiken wat ze graag willen bereiken. Wanneer ze dat bereiken, en hoe, is nog niet altijd duidelijk. Misschien duurt het even. Je zult er hard voor moeten werken, en soms moet je een paar keer iets proberen voordat het lukt. Maar uiteindelijk komen ze er wel, geloven ze.

‘Soms denk ik van tevoren: dat doe ik wel even. Maar door de spanning denk ik op het moment zelf: dit wordt helemaal niks.’

Wat is er nou leuker dan te dromen over je ideale toekomst? Het fantaseren over wat je het allerliefste zou willen doen in je leven geeft je inspiratie. Het vaststellen van doelen die je wilt bereiken geeft je richting aan je leven. Daarom vinden we het belangrijk om met jongeren in gesprek te gaan over hun dromen. Zodra ze hierover gaan praten zie je de glinstering in hun ogen. Moedig jongeren aan om te denken in mogelijkheden. Angst kan namelijk wel eens in de weg zitten. Zie het bepalen van doelen als iets wat continu in ontwikkeling is. Stimuleer de jongeren om zich niet meteen vast te leggen op één doel. Misschien zijn andere dingen ook leuk of valt dat ene wat ze altijd al wilden toch tegen.

‘Ik heb het nog nooit gedaan, maar ik wil het wel proberen.’

De laatste tijd circuleert op social media een uitspraak van Pippi Langkous, die heel treffend haar vertrouwen in haar eigen kunnen weergeeft: ‘Ik heb het nog nooit gedaan, dus ik denk dat ik het wel kan.’ We hebben de jongeren om een reactie gevraagd op deze uitspraak. Past deze uitspraak bij jou?

De uiting van Pippi zorgde voor heel wat beroering onder de jongeren. De meningen waren verdeeld van ‘een mooie uitspraak, lekker zelfverzekerd’ tot ‘eigendunk!’. Ze zouden dit meestal niet zo stellig over zichzelf zeggen. Niet dat ze meteen het omgekeerde denken; ze gaan er meestal niet vanuit dat ze iets wat ze nog nooit gedaan hebben niet kunnen. Maar ze zouden het liever iets voorzigtiger formuleren: ‘Ik heb het nog nooit gedaan, maar ik wil het wel proberen.’ Dat uitproberen doen ze wel. Behalve als iets echt te

eng is, zoals een achtbaan. Maar opdrachten op school, daar ga je gewoon voor. En als je het probeert, is de kans best groot dat het wel lukt. Zeker als je iets echt wilt, want dan ga je er hard voor werken en krijg je het meestal wel voor elkaar, vinden de jongeren.

Maar... zo nu en dan zakt het zelfvertrouwen toch even in. Bij sommige jongeren gebeurt dat zelfs wel vaker. 'Soms denk ik van tevoren: dat doe ik wel even. Maar door de spanning denk ik op het moment zelf: dit wordt helemaal niks.' Sommige jongeren vertelden dat ze snel opgeven als ze denken dat ze iets niet kunnen. Gedachten als 'dat kan ik niet, dat is niks voor mij' spelen dan op. 'Frans kan ik echt niet leren. Het is me vaak uitgelegd, maar ik snap het echt niet.' De gedachten 'ik kan het niet' kunnen leiden tot het niet meer helder kunnen nadenken. 'Bij wiskunde blokkeer ik wel eens, dan geef ik wel eens op, dan ben ik er even klaar mee. Maar ik wil dierenarts worden, dus ik zal dit toch een keer moeten kunnen. Dus dan denk ik aan de dag dat ik meeliep met de dierenarts en hoe leuk ik dat vond. Dat motiveert mij wel weer om door te gaan.'

Ook ouders hebben we de uitspraak van Pippi voorgesteld. Zij vonden het allemaal een mooie uitspraak. Zouden zij dit zelf zo kunnen zeggen? 'Ja,' zei één moeder. 'Ik kan wel tot de conclusie komen: nu weet ik het echt even niet meer. Maar ik haak niet bij voorbaat al af. Tot aan het naïeve toe.' Andere ouders zijn daar iets minder stellig in. De gedachte 'ik kan het niet' kan wel eens opkomen maar wordt soms genegeerd in de wetenschap dat iets meestal wel lukt. Of als iets hun interesse echt niet heeft, dan komt die gedachte ook wel eens voorbij. 'Ik moet er wel voor warmlopen. Anders zou ik het niet kunnen.'

'Ik denk veel meer na over wat ik fout doe, dan over wat ik goed doe. Fouten blijven veel langer in je hoofd hangen. Iets goed doen, dat is heel normaal.'

Vertrouwen in je eigen kunnen is een groot goed. Het geeft motivatie en energie. Zelfvertrouwen is niet bij iedere jongere even sterk aanwezig. Daarom is het van belang jongeren te leren een positieve kijk op zichzelf te hebben. Gedachten zijn krachtig. Als een jongere vaak negatieve gedachten heeft als 'ik kan het niet' en 'het wordt nooit wat' kan dit zijn ontwikkeling behoorlijk in de weg zitten en het plezier in het leven behoorlijk vergallen. Deze negatieve gedachten zijn meestal hardnekkig, maar niet onveranderlijk. Wij vinden het belangrijk dat jongeren zich er bewust van zijn dat ze heel veel kunnen leren, als ze openstaan om te leren en bereid zijn om veel te oefenen. Juist in deze levensfase is hun brein nog heel flexibel en zijn ze in staat om zich veel kennis en vaardigheden eigen te maken. Je kunt je brein beïnvloeden; dat is een belangrijk besef dat voor jongeren motiverend werkt om zich op iets nieuws te storten.

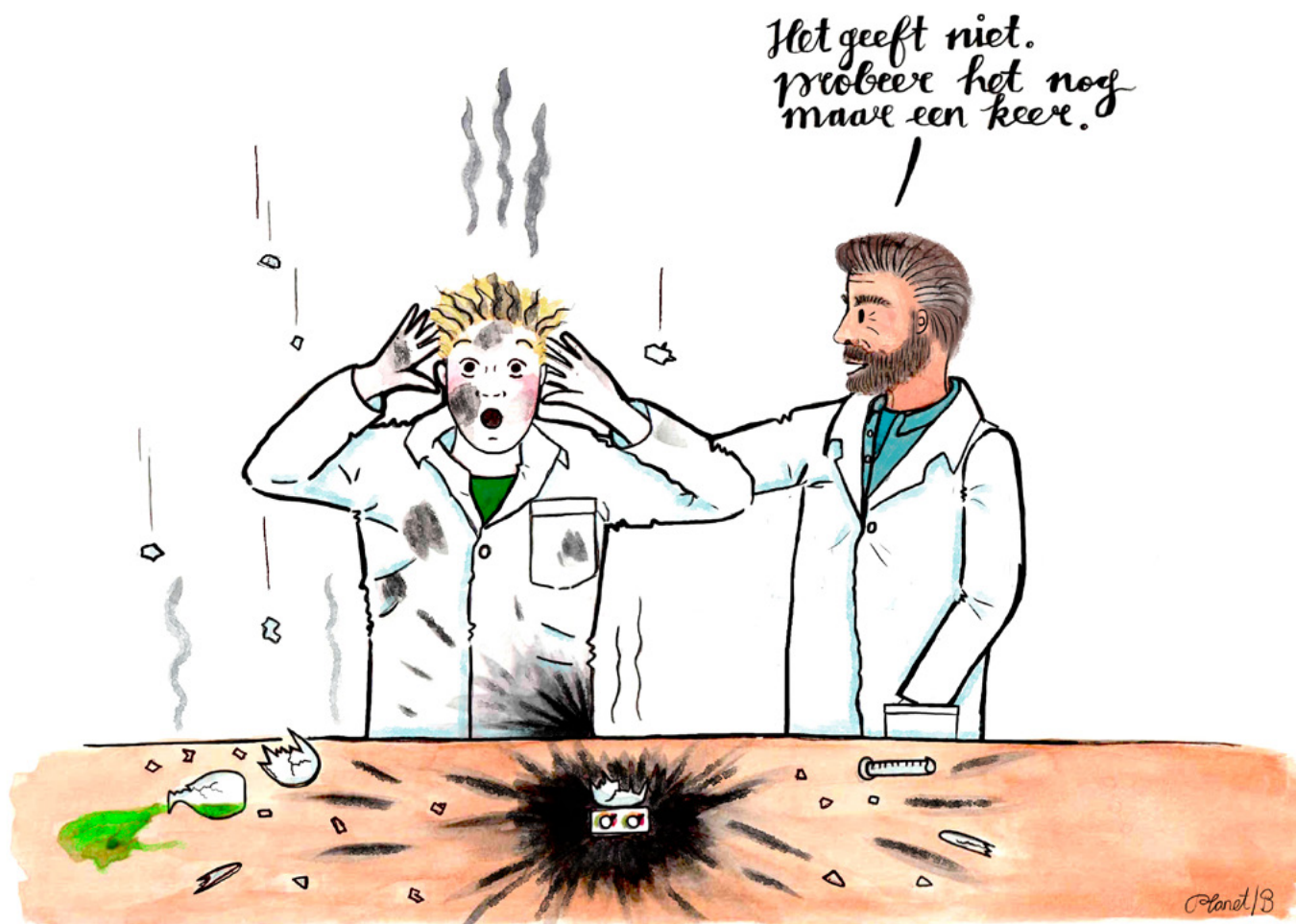
Fouten maken: leerzaam en vervelend

'Op het moment dat iets fout gaat is het niet leuk, maar achteraf kun je er wat van leren.' Zo denken veel jongeren over het maken van fouten. Terwijl de ene jongere makkelijk accepteert dat hij een fout heeft gemaakt en zich er verder niet al te druk over maakt, blijft de andere maar piekeren uit angst voor wat anderen van hem denken. 'Je had beter moeten nadenken' of 'o nee, wat heb je gedaan' zijn dan hun gedachten. 'Ik denk veel meer na over wat ik fout doe, dan over wat ik goed doe. Fouten blijven veel langer in je hoofd hangen. Iets goed doen, dat is heel normaal.' De jongeren geven aan dat het piekeren kan worden afgeremd door een fout te herstellen, bijvoorbeeld door je verontschuldigen aan te bieden als je iets verkeerd tegen iemand hebt gezegd. Wat ook helpt is als anderen zeggen dat het niet erg is dat je een fout hebt gemaakt. 'Dan wordt het piekeren gehalveerd.'

Hoe reageren docenten als je een fout maakt?

Overwegend wel oké, volgens de jongeren, maar 'het ligt aan de soort fout en aan de docent.' Sommige docenten kijken rustig met de jongere wat er mis is gegaan en zoeken naar een oplossing. Het gaat die docenten niet alleen om hoe je presteert, maar ook om je ontwikkelproces. Er zijn ook docenten die best heftig kunnen reageren op een fout. Het geduld van docenten raakt wel eens op. 'Had je het maar moeten begrijpen' of 'zoek het zelf maar uit' roepen ze de leerling of student dan toe. Een meisje vertelde over een docent: 'Hij legt dingen die we vaak fout doen niet meer uit. De hele klas haalt vaak onvoldoendes. Hij heeft dan geen zin meer om dingen uit te leggen omdat hij klaar is met ons, denk ik.'

We weten het allemaal: van fouten maken leer je. En toch... het accepteren van fouten van jezelf of een ander is niet altijd even makkelijk. Toch moeten we hier naar streven. Voorkom dat jongeren bang zijn om fouten te maken door met geduld te reageren, duidelijk te maken dat het maken van fouten bij het leerproces hoort en samen te kijken hoe het beter kan. Zoom ook in op wat er wél goed is gegaan, want de focus op fouten kan de jongere het gevoel geven dat die belangrijker zijn dan de dingen die wel zijn gelukt. Je kunt hier als volwassene een voorbeeldfunctie vervullen, door te laten zien dat ook jij fouten maakt en hier lering uit trekt.

Hoe maak jij keuzes?

We maken de hele dag door keuzes. Sommige beslissingen die je neemt hebben weinig impact op je leven. Zal ik mijn rode of blauwe shirt aan doen? Dit kan best even een dilemma zijn. Maar je leven zal hoogstwaarschijnlijk niet radicaal anders verlopen wanneer je je rode shirt besluit aan te trekken dan wanneer je voor je blauwe kiest. Andere keuzes zijn meer bepalend in je leven en dan is het wel fijn als je meteen de juiste keuze maakt. Onder 'juist' verstaan wij de keuze die het best bij je past en dan is het nuttig als je jezelf goed kent. Hoe maken de jongeren keuzes?

Bewuste keuze voor een opleiding

Eén van die belangrijke keuzes in het leven van een jongere ligt voor hen als ze naar het voortgezet onderwijs gaan: naar welke school wil ik? Jongeren bezoeken met hun ouders verschillende open dagen. Voor het maken van de keuze vinden de jongeren het profiel van de school belangrijk: meer of minder traditioneel onderwijs, een grote of juiste mindere mate van zelfstandig werken, extra aandacht voor creatieve of sportieve talenten. Bij jongeren en hun ouders staat de ene school beter bekend als school waar talenten naar boven worden gehaald dan de andere. Ook dat is een factor die ze meewegen in hun beslissing. De meeloopdagen die sommige scholen in het VO organiseren voor leerlingen uit groep 8 helpen de jongeren om een goed beeld te krijgen van het onderwijs op een school. Ook de sfeer die het gebouw uitstraalt en de grootte van de school bepaalt mede de keuze. De jongeren hebben zich weinig laten leiden door wat hun vriend(inn)en deden. En nu ze al een tijdje - soms wat korter, soms wat langer - op de school rondlopen, zijn ze nog steeds tevreden met hun keuze.

De mbo-studenten hebben zich bij hun keuze voor hun opleiding veelal laten inspireren door mensen in hun omgeving. Ze kwamen in aanraking met het vak door familieleden die hetzelfde vak uitoefenen of soms was het een hobby. De open dagen van de opleiding hebben de studenten geholpen in het maken van hun keuze.

Jongeren maken een bewuste keuze voor een school wanneer ze naar het voortgezet onderwijs of het middelbaar beroepsonderwijs gaan. Ze komen naar open dagen en nemen hun ouders mee. Het is dus uitermate belangrijk dat een school de jongeren een duidelijk beeld geeft van hoe het onderwijs eruit ziet en hoe de visie van de school in de praktijk wordt doorgevoerd. Mooi zou het zijn als de jongeren leerlingen van de school kunnen spreken, zodat ze over hun ervaringen kunnen horen.

Weinig begeleiding bij het maken van keuzes

De ouders steunen hun kinderen in hun keuze, vertellen zowel de jongeren als de ouders zelf. Ze laten de keuze aan hun kinderen, maar denken wel mee en stellen kritische vragen. Worden de jongeren op school ook begeleid bij het maken van keuzes? Niet echt, volgens de jongeren. De mbo-studenten staan binnenkort voor de keuze wat ze na deze opleiding gaan doen. 'Ik heb aangegeven dat ik naar het hbo wil na mijn studie, en gevraagd wie me binnen de opleiding kan helpen. Dan krijg ik telkens als antwoord dat ik zelf moet kijken wat ik wil.' Op deze school is bij Studieloopbaanbegeleiding (SLB) weleens de vraag gesteld: 'Wat willen jullie hierna gaan doen?' Maar hier wordt geen vervolg op gegeven om de studenten erbij te ondersteunen. Dat zouden de studenten wel graag willen. Ze vinden het een lastige keuze, omdat er veel mogelijkheden zijn en ze ook niet alle mogelijkheden kennen.

'Ik heb aangegeven dat ik naar het hbo wil na mijn studie, en gevraagd wie me binnen de opleiding kan helpen. Dan krijg ik telkens als antwoord dat ik zelf moet kijken wat ik wil.'

Andere keuzes die jongeren moeten maken binnen hun opleiding gaan over wel of niet versneld een opleiding doen, een specialisatie kiezen, een opdracht kiezen, de keuze tussen een toets op havo- of vwo-niveau maken. Scholen geven wel informatie over de mogelijke keuzes, maar geven meestal geen begeleiding bij het keuzeprocess.

Hoe we keuzes maken is niet altijd even duidelijk. Wie en wat hebben invloed op je keuze? Speelt het gevoel, of juist de ratio? Belangrijk is in elk geval om dicht bij jezelf te blijven: wat vind ik belangrijk en wat past bij mij? Dat klinkt simpel, maar als je jezelf niet zo goed kent is dat nog niet zo eenvoudig. Naast het verstrekken van informatie over de mogelijkheden die jongeren hebben is het daarom van belang om jongeren te ondersteunen bij het bedenken welke mogelijkheden het beste bij hen passen. Neem hierbij hun talenten, interesses en drijfveren in beschouwing.

Welke tips heb jij voor docenten?

We hebben er alle vertrouwen in dat iedere docent of mentor zijn leerling of student maar al te graag goed wil begeleiden in zijn ontwikkeling tot een zelfbewuste volwassene. Omdat je hierbij best wat hobbels op de weg kunt tegenkomen, zijn tips misschien wel welkom. Die krijg je hierbij uit de eerste hand: van de jongeren zelf. 'Kom maar op met je tips, dit is je kans!' moedigden we ze aan. Zelf hebben we ook nog wat suggesties, maar die komen dadelijk. We geven graag voorrang aan de tips van de jongeren, want het gaat immers over hen!

Tips van jongeren voor docenten en mentoren

- Geef de leerlingen (meer) opdrachten die gaan over de eigen talenten en die van een ander.
- Voer (meer) gesprekken met leerlingen over hoe ze zijn en wat ze van dingen vinden.
- Voer (meer) gesprekken met jongeren over wat er goed gaat; bespreek niet alleen wat er niet goed gaat.
- Geef aandacht aan de talenten van de leerlingen en pas je les erop aan.
- Laat leerlingen op school kiezen voor opdrachten, zodat ze hun talenten kunnen laten zien.
- Wees geïnteresseerd in de talenten van leerlingen en laat ze weten dat je die talenten ook ziet.
- Leef je meer in de leerlingen in, verdiep je in wat ze denken en luister goed naar hen. Ga er niet van uit dat je hetzelfde hebt meegemaakt, want de wereld is nu anders dan toen. Denk niet te snel dat je ze begrijpt, want ze voelen zich niet altijd begrepen.
- Zorg ervoor dat leerlingen makkelijker vragen durven stellen in de les, help ze om zich niet dom te voelen als ze een vraag stellen. Dus vraag op zijn minst aan het eind van de les: 'Zijn er nog vragen?'

- Geef studenten goede begeleiding bij de keuze voor een vervolg na de opleiding. Informeer studenten tijdig over de mogelijkheden, want die zijn er heel veel en het is voor de studenten niet eenvoudig hun weg hierin te vinden.

Mooi hè! Deze tips kwamen recht uit het hart van de jongeren. Wij kunnen het hier alleen maar erg mee eens zijn.

Extra tips om de jongeren optimaal te kunnen ondersteunen

Tenslotte geven wij je ook nog een aantal tips om je op weg te helpen je leerling of student te ondersteunen in zijn ontdekkingstocht naar zijn talent.

- Het allerbelangrijkste in het contact met de jongere is je oprechte aandacht. Wees nieuwsgierig en sta open voor alles wat hij te brengen heeft.
- Realiseer je dat talenten op allerlei verschillende gebieden kunnen liggen, zoals bijvoorbeeld cognitief, sociaal, sportief en muzikaal. Geef alle talenten gelijke aandacht. Het ene talent is niet waardevoller dan het andere.
- Betrek het netwerk van de jongere bij het ontdekken en ontwikkelen van zijn talenten. De jongere krijgt veel meer inzicht in zichzelf als klasgenoten, docenten, ouders, andere familieleden, vrienden, trainers en coaches hun visie geven op zijn talenten. Ook kunnen zij de jongere helpen zijn talenten te ontwikkelen en in te zetten.
- Laat de jongere reflecteren op zijn ervaringen en begeleid hem hierbij. Vraag niet alleen: 'Wat vind je leuk?' of 'Wat kan je goed?' maar vraag dieper door. Wat maakt iets nou zo leuk? Welke kwaliteiten zet een jongere in als iets goed gaat? Waar kan hij die kwaliteiten nog meer voor gebruiken?

- Maak van het bespreken van talenten met de jongere een gewoonte. Bespreek ook je eigen talenten, dat is interessant voor jezelf én voor de jongere.
- Voorkom dat jongeren een te beperkt beeld van zichzelf krijgen. Ze zijn volop in ontwikkeling. Wat ze nu nog niet kunnen, kunnen ze later misschien wel. Laat het ontdekken van talenten en interesses een continu proces zijn: het is nooit klaar.
- Leg de focus in de gesprekken met de jongere op dat wat goed gaat. Het is belangrijk voor de motivatie van de jongere om je te richten op de positieve kanten in zijn leerproces.
- Maak het werken met talenten leuk. Praat er niet alleen over, maar kies eens voor een spelvorm. Er zijn leuke producten met talent- en kwaliteitkaarten op de markt die je daarvoor kunt gebruiken. Ook op het internet zijn werkvormen te vinden, of bedenk ze zelf.
- Werk in het begeleiden van jongeren zelf ook vanuit je talenten. Vervul je rol als docent of mentor op een manier die bij jou past en waar jij je kracht in kwijt kunt. Het levert je meer vertrouwen op in je eigen kunnen en meer plezier in wat je doet. En ken je je talenten nog niet goed, ga er dan naar op zoek!

En dan nu... aan de slag!

We hopen dat de ervaringen en ideeën van de jongeren en volwassenen je inspiratie hebben gegeven om vol enthousiasme aan de slag te gaan met het ondersteunen van je leerling of student bij het ontdekken, ontwikkelen en inzetten van zijn of haar talenten. De jongeren geven zelf aan dat ze graag verder aan de slag willen met het ontdekken van hun talenten en interesses. Wij zeggen: doen! Want zo help je jongeren om gerichter en gemotiveerder die stappen te zetten om hun dromen waar te maken.

Nu je dit alles over talentgericht werken gelezen hebt, denk je misschien: 'Nee hè, nu komt er wéér iets bij in mijn takenpakket' of 'We hebben al zo vaak veranderingen in ons onderwijs moeten doorvoeren, niet nog een keer!' Wij pleiten er juist voor om niet méér te doen, maar het ánders te doen. En daarvoor hoef je niet je hele onderwijssysteem om te gooien. Juist door kleine aanpassingen in de dagelijkse onderwijspraktijk kun je een wereld van verschil maken. Natuurlijk vraagt het doorvoeren van veranderingen in eerste instantie extra tijd, maar wij zijn ervan overtuigd dat het zich snel uitbetaalt. Als je werkt vanuit je kracht en je passie en je kunt de leerling op een effectieve en prettige manier verder helpen in zijn ontwikkeling, dan zal je meer ontspannen en met meer energie je werk kunnen doen. Met alle voordelen van dien voor jou, de leerling en de school.

Ven Leertrajecten werkt samen met alle partijen

De missie van Ven Leertrajecten luidt: iedere jongere kent zijn talenten en kan ze inzetten om zijn dromen waar te maken. Wij coachen jongeren bij het ontdekken, ontwikkelen en inzetten van hun talenten. Ook ondersteunen wij het onderwijs bij het invoeren van talentgericht werken. Dit doen we door middel van coaching, training en advies. We pakken vragen aan als: Hoe ontdek je de talenten van een leerling? Hoe ga je met de talenten aan de slag in de les? Hoe ga je in gesprek met de leerling om zijn motivatie te stimuleren?

Kenmerkend voor onze aanpak is dat we werken met alle partijen die betrokken zijn bij de ontwikkeling van de jongere: school, leerlingen en ouders. We gaan met hen in gesprek en verbinden deze partijen met elkaar om samen tot de beste aanpak te komen. We zijn een objectieve gesprekspartner. We luisteren naar ieders ideeën en ervaringen en kijken mee in de praktijk. Verwacht van ons dus geen standaard oplossing. Met onze gedegen aanpak creëren we voor elke school maatwerk.

Zoals gezegd gaan we in gesprek met alle partijen; we spreken dus ook de jongeren zelf. We geven ze een stem, zodat we niet over hun hoofden praten, maar gebruik maken van alle waardevolle inzichten die zij te geven hebben. Vaak worden jongeren niet geraadpleegd bij beslissingen die hen aangaan. Dat kan dan tot gevolg hebben dat een gekozen aanpak niet werkt, omdat deze niet aansluit bij de behoeften van de jongeren. Daarom nemen wij in onze unieke aanpak hun ideeën en meningen mee.

Om jongeren echt te kunnen helpen in hun talentontwikkeling, is het belangrijk dat je zelf ook goed je talenten kent en gebruikt. Je kunt jongeren wel vertellen dat het belangrijk is dat ze hun talenten kennen, maar als je zelf geen idee hebt waar je goed in bent en zonder passie je werk doet, hoe geloofwaardig ben je dan? Practice what you preach! Bovendien pak je zelf ook al die voordelen mee van het werken vanuit je talent die we al eerder benoemden. Win-win! Daarom begeleiden we onderwijsteams om zelf vanuit talenten te werken. Hierbij is het niet alleen van belang de talenten van iedere professional afzonderlijk te ontdekken, maar juist ook die van het team als geheel. Wij leveren ondersteuning hierbij in de vorm van groepsactiviteiten en individuele coaching. Werken alle professionals van het team vanuit hun talenten, dan levert dat een betere werksfeer, meer energie en een hogere productiviteit op.

Kortom, het is wat ons betreft de bedoeling dat de hele school doordrenkt is van het werken vanuit talenten. Dit heeft een positief effect op het schoolklimaat en we bereiken op deze manier duurzame verandering. Samen halen we de kracht in iedere jongere naar boven. Dat heeft vele voordelen, maar de belangrijkste is wat ons betreft een hoger welbevinden!

De werkwijze van Ven Leertrajecten: maatwerk

We leveren maatwerk, want er is geen standaardaanpak die overal werkt. Wanneer je onze hulp inroept, starten we met een beknopt onderzoek: Waar staat de school nu? Wat gaat er al goed en wat maakt dat het goed gaat? Wat kan beter? Wat zou de school graag willen bereiken? We onderzoeken dit door te praten met alle geledingen in het team (het management, docenten en andere onderwijsprofessionals, zoals een zorgcoördinator). Ook gaan we in gesprek met de leerlingen en hun ouders om hun visie op de huidige situatie en hun wensen vast te leggen. Uit het onderzoek volgt een advies welke veranderingen nodig zijn om de gewenste resultaten te bereiken. Neem je het besluit ons in te zetten voor het vervolg, dan bepalen we samen een aanpak op maat.

We kunnen ondersteunen bij de volgende stappen:

- Het formuleren van een visie. De school behaalt het beste resultaat als we vertrekken vanuit een heldere visie op talentgericht werken; een visie die gedragen wordt door het hele team.
- Het ontwikkelen van beleid dat voortvloeit uit de visie.
- Het bepalen van concrete acties om de benodigde veranderingen te realiseren in de praktijk.
- Train- en coachsessies om kennis, houding en vaardigheden te leren die nodig zijn om de leerlingen verder te helpen in hun talentontwikkeling.
- Implementatie van het geleerde in de praktijk.
- Het evalueren van de ervaringen en het ontwikkelen van een plan om het talentgericht werken nog verder te versterken.

Cindy van de Ven en het team

Ven Leertrajecten is opgericht door Cindy van de Ven. Ze heeft een bedrijf gecreëerd waarin ze haar passie en talenten kan inzetten. In het bedrijf staat het bevoor-

deren van de ontwikkeling van jongeren tot zelfbewuste volwassenen centraal. Cindy werkt met een team van professionals die allemaal vanuit hun eigen talenten en interesses een belangrijke bijdrage leveren aan de diensten van Ven Leertrajecten.

Voordat Cindy haar bedrijf oprichtte heeft ze gewerkt bij verschillende werkgevers. Die functies pasten altijd net niet bij haar. Dat ging ten koste van het werkplezier. Toen Cindy begeleiding kreeg bij het ontdekken van haar talenten en ze zichzelf beter leerde kennen, wist ze steeds beter wat ze wilde. Ze beseftte ook dat dit niet te vinden was bij een werkgever. Daarom heeft ze haar eigen baan gecreëerd waarin ze haar interesses en kwaliteiten kon combineren. Nu richt ze zich in haar werk op datgene waar ze echt warm voor loopt en ervaart ze veel energie en plezier. Cindy gunt het anderen ook dat ze in hun leven hun interesses achterna gaan en hun talenten kennen en gebruiken. En dat het liefst al op jonge leeftijd!

We horen graag van je!

Ben jij directeur, teamleider, docent, mentor of een andere onderwijsprofessional en sta je te trappelen om jouw school onder te dompelen in talentgericht werken? En vraag je je af hoe je dit het beste kunt doen?

Neem dan contact op met Cindy van de Ven via e-mail (cindy@venleertrajecten.nl) of telefoon (06-19534875). Wij gaan dan in een verkennend en vrijblijvend gesprek samen na wat de situatie is en wat Ven Leertrajecten voor je kan betekenen.

Je kunt meer lezen over onze dienstverlening op onze website: www.venleertrajecten.nl. Hier kun je je ook inschrijven voor de nieuwsbrief. Je ontvangt dan iedere maand een mail met interessante inzichten uit het domein van talentgericht werken. Vanuit de theorie, maar vooral vanuit de praktijk: we laten jongeren, ouders en onderwijsprofessionals aan het woord.

Cindy van de Ven
cindy@venleertrajecten.nl
06-19534875
www.venleertrajecten.nl